

Nina Wähä (suom. Sanna Manninen): Babetta

AM/31 ADMIN

LIISAMARI SEPPÄLÄ

Ruotsalaisen Nina Wähän tuorein romaani *Babetta* (2023, suom. Sanna Manninen) on kertomus kahden kolmekymppisen naisen, Katjan ja Loun, jo lukiossa alkaneesta ystävydestä. Katjalle Loun ystävyys on ollut hänen elämänsä tärkein ihmissuhde, vaikka he ovat asuneet toisistaan kaukana jo toistakymmentä vuotta.

Babetta on maailmanmaineeseen yltänyt historiallinen draamaelokuva, jossa Loulla on naispääosa.

Elokuvan mukaan ihmisen tekemät valinnat, jotka saattavat olla isoja mutta jotka saattavat myös tuntua merkityksettömiltä, voivat johtaa perikatoon. Ja siinä on lupaus vapahduksesta, tai ainakin sen mahdollisuus. En tiedä oliko se ohjaajan Sanoma, mutta

nyt olen sitä mieltä että elokuva kertoo karmasta. Teoista ja niiden seurauksista. Tulkinnan mukaan ihminen saa sen minkä ansaitsee. Ei sitä minkä uskoo ansaitsevansa, kuten markkinaliberaalit ja elämäntapapsykologit sanovat, vaan sen minkä oikeasti ansaitsee. (274)

Wähän romaanissa kerrotaan lomittain kahta tarinaa: nuoren unkarilaisen palvelustytön ja kreivin rakkaustarinaa sekä Loun selviytymistä miehisessä elokuvateollisuudessa. *Babettan* jälkeen on tullut monta elokuvaa, ja Lou on menestynyt, kuuluisa, laiha ja kaunis.

Sellainen hän on, jatkuvassa liikkeessä, matkalla ylös, pois, eteenpäin. Kaikkein ilmeisintä se oli *Babettan* jälkeisenä vuonna. Silloin näin hänet kaikkialla, joka ikisen lehden kannessa, kaikissa tv-ohjelmissa, hän oli joka paikassa, paitsi minun luonani. (85)

Katja on romaanin minäkertoja. Lou kutsuu Katjan seurakseen Ranskan kotiinsa kesäksi. Lou haluaa lähelleen jotain menneisyydestä tuttua ja läheistä nyt, kun hänellä on omien sanojensa mukaan harvinainen tilaisuus pitää lomaa. Katja ostaa lentolipun, koska Lou pyytää. Niin on aina ollut. Lou vetää Katjaa puoleensa kuin magneetti. Minun perheessäni on aina pelätty konflikteja. Se on tyypillistä ruotsalaisille. Emme ole oikeastaan koskaan riidelleet. Joskus ajattelen, että Lou pitää minusta juuri siksi. Koska en ikinä riidellyt hänen kanssaan enkä väittänyt vastaan. Yritin aina mukautua häneen mahdollisimman paljon, lipua mukana, virrata kuin vesi. Me emme ole koskaan riidelleet. Se on ainutlaatuista, jos asiaa ajattelee tarkemmin. Niin kestävä ystävyys. Lähes pyhä. Epätodellinen. (60-61)

Lou asuu Ranskan maaseudulla muurien ympäröimässä huvilassa *Babettan* kuvaajan Renaudin kanssa. Huvilan tiluksilla asuvat myös taloudenhoitaja ja puutarhuri. Renaudin ja Loun ikäero on merkittävä, eikä Katja pääse selvyYTEEN, rakastaako Lou itsestään huomattavasti vanhempaa miestä oikeasti.

Renaudilla on kiinteää omaisuutta, Loulla on vain irtainta: kalliita merkkivaatteita, kenkiä ja koruja. Katja asuu yksiossä Bondegatanilla Tukholmassa. Varallisuuserot romaanin päähenkilöiden välillä ovat suuret. Ranskassa Katja voi hetken elää ylellistä elämää Loun lainavaatteissa ja Loun seurassa Oscar-palkitun Renaudin talossa. Syömme ulkona tähtikirkkaan taivaan alla. On yhä niin lämmin, että hikoilisin jos joutuisin liikahtamaan, mutta me vain istumme paikoillamme, ruoka tarjoillaan valmiiksi lautasella kuten ravintolassa, ja valkoviini on niin kylmää, että lasin ulkopintaan muodostuu vesipisaroita, ja vaikka en tiedä viineistä mitään, tajuan että

viini on valittu huolella, sillä se parantaa ruoan makua entisestään, ja kun siemaisen viiniä ensimmäisen suupalan jälkeen, voihaikaisen tahtomattani. Renaud ja Lou nauravat minulle, ja tajuan reaktioni voimistavan heidän onnentunteitaan, hehän elävät aina tässä maailmassa ja saattavat ehkä joskus unohtaa arvostaa sitä. (53)

Katja ei voi olla vertaamatta itseään Louhun. Katja huomaa usein kadehtivansa ystäväänsä.

Joskus ajattelen, että Loun menestys on luokkakysymys, samoin kuin se, että minä en ole menestynyt. Tai että vain yläluokan on mahdollista uskoa, että ihmisestä voi tulla mitä tahansa. Yläluokan tai ylemmän keskiluokan. Tai ainakin jonkinlaisen sivistyneistön. Että se on vain asenteesta ja itseluottamuksesta kiinni. (129)

Katja on feministi. Romaanissa käsitellään naisen asemaa monelta eri kannalta. Näin Katja ajattelee Renaudin urakehityksestä:

“Synnyin lukutaidottoman yksinhuoltajaäidin köyhäksi pojaksi. Kaiken minkä olen tehnyt ja luonut, olen tehnyt itse, näillä käsillä.” Hänen katseestaan päätellen hän todella uskoi siihen, mitä sanoi, uskoi kunnes siitä tuli totuus. Tai siis, kaipa se onkin totuus. Mietin vain miten olisi käynyt jos hän olisi ollut nainen, minne hänen kätensä silloin olisivat hänet vieneet. Mutta se tuntuu pikkumaiselta, ja jotenkin vähän lapselliselta, sillä ei kai aina voi asettaa sukupuolta luokan edelle? Sitten näen taas Renaudin kasvot mielessäni, kunnes ne haipuvat ja näen tavalliseen tapaan Loun. (151)

Babetta ei ole yhtä järkyttävä eikä tunteisiin vetoava kuin Wähän edellinen romaani *Perintö*. *Babetta* on harkitumpi kuin *Perintö*, ja sen elokuvaan liittyvä aihepiiri on ehkä hieman yllättäväkin.

Elokuvatieteen laitoksella elokuvasta puhuttiin monta kertaa, ja se nousee tuon tuostakin esiin keskusteluissa, viimeksi joku väitti, että von Trier ja koko dogma-suuntaus ovat kaiken velkaa *Babettalle*. En tiedä voiko niin oikeasti sanoa. Sitä paitsi on kai yleisesti hyväksytty tosiasia, että dogma-säännöt kehitettiin samaan aikaan kuin *Babetta* eikä vasta sen jälkeen. Sen sijaan en usko että Sophia Coppolan elokuvista olisi tullut sellaisia kuin tuli, ellei hän olisi nähnyt *Babettaa*. Elokuvasa on samantapaista huumoria ja epämääräisyyttä, joista Coppola on tullut tunnetuksi. (31)

Näin Wähä kirjoittaa maalauksesta *Valkoista valkoisella*:

Malevitšin maalauksessa minua puhuttelee sen turvallinen muoto. Neliöllä on rajoitteet, reunat, raamit, säännöt. Aivan kuten elokuvassa, luultavasti juuri siksi tunnen aina itseni niin vapaaksi elokuvaa katsoessani. Ainoastaan rajojen sisällä taiteilija voi olla

vapaa. Ainoastaan rajojen sisällä katse, ajatus, on vapaa vaeltamaan ja unelmoimaan; vapaa. (163)

Pidän siitä, miten romaanissa kuvataan petos: lakonisesti ja korostamatta. Romaanin loppuratkaisu on harvinainen mutta onnistunut. Vasta toisella lukukerralla huomaan, miten vahva ja monipuolinen naisnäkökulma romaanissa on.

Wähä, Nina (2023) *Babetta*. [Alkup. *Babetta*] suom. Sanna Manninen. WSOY. 330 s.
Liisamari Seppälä on helsinkiläinen kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta